

Rola prezydentów wielkich miast w perspektywie polityki ogólnopolskiej

**ANDRZEJ RANKE
DR**

Collegium Da Vinci w Poznaniu, Wydział Nauk Społecznych
e-mail: andrzej.ranke(at)edv.pl

Słowa kluczowe samorząd terytorialny, wybory, prezydenci miast, polityka miejska, system polityczny

Abstrakt Procesy polityczne realizowane na poziomie samorządu terytorialnego oraz partyjnej polityki samorządowej wykazują istotne odmienności. Ważne jest zatem podjęcie zagadnienia roli politycznej liderów samorządowych, a takimi z pewnością są prezydenci miast. Z kolei miasta stanowią istotne pole zmian cywilizacyjnych zauważonych przez B.R. Barbera. Analiza programów wyborczych kilkunastu polskich prezydentów miast, wybranych w wyborach samorządowych z 2018 roku, posłużyła do ustalenia wniosków dotyczących ról tych liderów z perspektywy lokalnej i krajowej.

The role of the presidents of big cities in the perspective of nationwide Policy

Keywords local government, elections, presidents of cities, urban policy, political system

Abstrakt Political processes implemented at the level of local government and the party's local government policy show significant differences. Therefore, it is important to address the issue of the political role of self-government leaders. Leaders of cities are an example of such leaders. In turn, cities constitute a significant field of civilizational change noticed by B.R. Barbera. The analysis of electoral programs of several Polish presidents of cities elected in the local government elections of 2018 served to determine the conclusions regarding the roles of these leaders in the local and national perspective.

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza ról realizowanych przez prezydentów polskich wielkich miast w kontekście wyzwań stawianych nie tylko przez politykę krajową, lecz także związanych z wielorakimi wyzwaniami rozwojowymi i cywilizacyjnymi. W artykule postawiono tezę wskazującą, że prezydenci miast funkcjonują jako podmioty polityczne realizujące autonomiczne cele, a ich podporządkowanie strukturom partyjnym posiada ograniczony charakter. W celu uzyskania

istotnych w tej mierze ustaleń istotne okazały się pytania – czy kierunki działań prezydentów wyznaczają w sposób jednoznaczny partie; czy w swej aktywności podejmują istotne wyzwania związane nie tylko z perspektywą lokalną i w końcu, czy czynnikiem wpływającym na ich decyzje jest pragmatyzm i utilitaryzm? Podczas pisania tego artykułu posłużono się metodami: porównawczą, systemową oraz analizy treści.

Prezydenci wielkich miast, w perspektywie ostatnich wyborów samorządowych przeprowadzonych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w pierwszej turze głosowania 21.10.2018 roku oraz w drugiej 4.11.2018 roku, realizują swoje zadania w sposób zgodny z ich normatywnym umocowaniem (Ustawa, 1990, art. 26, 30–33). Patrząc jednak z szerszej perspektywy, należy założyć, że odgrywanie tej szczególnej roli wiąże się z szeregiem oczekiwań przypisanych postaciom pełniącym te funkcje. Role społeczne stanowią jeden z bardziej charakterystycznych konstruktów, których rozpatrywanie stanowi przedmiot dociekań nauk społecznych, szczególnie socjologii, ale i politologii, zwłaszcza przy uwzględnieniu jej pragmatycznego wymiaru.

Problematyzacja

Jedną z najważniejszych inspiracji, która wpłynęła na podjęcie przeze mnie tego zagadnienia, wiąże się z tezami wyłożonymi w pracy B.R. Barbera, opublikowanej przed blisko sześcioma laty, a opatrzonej dość jednoznacznie w wyrazie tytułem – *Gdyby burmistrzowie rządili światem. Dysfunkcyjne kraje. Rozkwitające miasta* (Barber, 2014). Jedną z sugestii autora wiąże się z umacniającym się stale znaczeniem miast nie tylko w perspektywie lokalnej czy krajowej, lecz wprost – globalnej. Symptomaticznie jest widocznie zwiększająca się liczba ludności zamieszkującej miasta oraz związana z tym skala wyzwań, jakie stoją przed podmiotami sprawującymi municypalną władzę. Oczywiście te generalne wnioski należy za każdym razem odnosić do zjawisk o ograniczonym, miejscowym charakterze; tak więc choć polska sytuacja polityczna, w tym położenie samorządów lokalnych, może wykazywać pewne specyficzne cechy, niemniej uwagi Barbera wydają się zaskakująco trafne także w tym przypadku.

Znaczące jest też to, że w otwierającej książkę dedykacji autor odwołuje się do godnych zauważenia doświadczeń dwóch polskich prezydentów miast – nieżyjącego już prezydenta Gdańska – Pawła Adamowicza oraz wieloletniego prezydenta Wrocławia – Rafała Dutkiewicza (Barber, 2014, s. 5).

Barber, prezentując swoje rozważania, podejmuje istotne kwestie – między innymi odnoszące się do zjawisk pozwalających na ustalenie kondycji zarówno państw, jak i miast. Te pierwsze opisywane są jako doświadczające swoistego kryzysu czy też stające w obliczu konieczności redefiniowania swojej pozycji oraz określenia nowej funkcjonalności. Dobrze oddają to przywołane słowa byłego burmistrza Denver – W.W. Webba: „Wiek XIX był wiekiem imperiów, XX – państw narodowych. Wiek XXI będzie wiekiem miast” (Barber, 2014, s. 7). Te ostatnie traktowane są jako swoiste pokłady nadziei na to, że rozwój społeczny jest możliwy, że przed społeczną – obywatelską partycypacją i demokracją istnieją szerokie perspektywy ich stabilnego wcielania w praktykę życia publicznego. Barber docenia, że miasta, zwłaszcza te znaczące w wymiarze globalnym, rozwijają i dywersyfikują sieci swej współpracy, dowodzą, że potrafią realizować cele, które dla państw są nieosiągalne. Państwa wciąż podejmują szereg aktywności, których jedyne uzasadnienie

mieści się w ideologicznych pryncypiach, niepozwalających na podejmowania pragmatycznych, ale i utylitarnych rozwiązań. Poza tym intrygująca jest inna wypowiedź wspomnianego autora:

W świecie starożytnym miasta były kolebką kreatywności, wyobraźni i tym samym cywilizacji; z czasem znalazły drogę do demokracji. Wzrost skali złamał ducha starożytnego miasta i przemienił je w zaściankowego wroga postępu. Dziś problem skali zagraża państwom, które niegdyś ocaliły przed nim miasta. Nadszedł więc czas, by miasta, ucieleśniane przez rodzącą się globalną metropolię, jeszcze raz przyszyły na ratunek demokracji. Wyzwanie, które przed nimi stoi, ma charakter zarówno praktyczny, jak i teoretyczny. Kwestią zasadniczą jest to, w jaki sposób umowie społecznej, na której opierają się nowoczesne państwa narodowe, nadać wymiar globalny, nie pozbawiając jej przy tym wymiaru demokratycznego, oraz jak znaleźć instytucję, która będzie potrafiła sprawować globalne rządy i zastąpi w tej mierze państwo narodowe (Barber, 2014, s. 39–40).

Ponadto jednym z aspektów miejskości jest również obywatelstwo jako kategoria i skłonność społeczna, która pociąga za sobą życie we wspólnocie związane z kreowaniem wspólnej woli i kolektywnego tworzenia praw, stanowiących istotę polityki demokratycznej. Stąd uznaje się, że w demokracji chodzi raczej o proces niż punkt dojścia. Istotne są właśnie procesy, które umożliwiają podział władzy, zapewnienie równości i pozwalające realizować wolność w ramach wspólnoty a nie przeciwko niej. Instytucje urzeczywistniające ten proces, a więc państwo narodowe, organizacje pozarządowe, organizacje międzynarodowe i miasto, podlegają permanentnym zmianom, przez co jednocześnie ich stosunek do demokracji komplikuje się. Szczególnie – jak pisze Barber – miasto, nowoczesne środowisko życia, wciąż się rozwija i przekształca, przy czym transformacji podlega przede wszystkim jego stosunek do równości i wolności. Jeśli demokracja ma przetrwać proces globalizacji, kwestią kluczową może być wyobrażenie sobie porządku demokratycznego na skalę światową z miastem w jego centrum. Jeżeli przyjąć, że to miasta, a nie państwa stanowią zasadniczy element globalnych rządów, istnieje szansa, że wspomniane rządy będą miały charakter demokratyczny (Barber, 2014, s. 71–71. Por. Beyme, 2005, s. 256–259; Dybel, Wróbel, 2008, s. 462–475).

Role społeczne, role prezydentów

Biorąc pod uwagę powyższe słowa, warto zastanowić się, jak swoją rolę w perspektywie polskiej polityki określają prezydenci największych miast. Nie bez wpływu na kształtowanie tej roli pozostaje aktualna sytuacja społeczno-polityczna, której elementem są różne działania wiążące się z brakiem akceptacji ze strony władzy centralnej dla generalnych założeń decentralizacji i rozwoju samorządności oraz społeczeństwa obywatelskiego. Czas ten należy traktować jako przejściowy, stąd nie można nie uczestniczyć w debatach o wymiarze globalnym, zwłaszcza gdy nawiązują do inspirujących wyzwań cywilizacyjnych. Prezydenci polskich miast zarówno w czasie kampanii przed wyborami samorządowymi, jak i w czasie sprawowania przez siebie swych funkcji nieraz dawali wyraźny sygnał, że praworządność, progresywne wartości a jednocześnie otwartość na nowe doświadczenia są nie tylko przejściowo wyrażanymi hasłami, ale i trwałą tożsamościową orientacją (Por. Szacki, 2018, s. 17–18; Socha, 2019, 13–14).

Na role społeczne spogląda się zazwyczaj przez nawiązanie do tego wymiaru zachowań jednostki, który określany może być jako społeczny. Definicja jednostkowej roli w danej sytuacji społecznej stanowi zazwyczaj kombinację oczekiwań w stosunku do roli. Oczekiwania te są kształtowane w nawiązaniu do obowiązujących wzorów kulturowych bądź etycznych, a także wynikających z pryncypiów prawnych. Każda rola społeczna jest więc zestawem wzorów zachowań oczekiwanych od jednostki przez społeczeństwo. Wzory te podlegają kontroli społecznej, co oznacza, że ich nieprzestrzeganie wiąże się z sankcjami. Jednak oczekiwane zachowania mają różną wagę, różne znaczenie, dlatego sankcje stosowane wobec jednostki też mają różną siłę. Można uznać, że pewne zachowania w roli są bezwzględnie wymagane i ich nieprzestrzeganie wiąże się z dotkliwą sankcją, ale są też takie, które wymagane są w mniejszym stopniu, a ich nieprzestrzeganie traktowane jest w sposób uwzględniający niewielkie bądź sytuacyjne traktowanie tego faktu (Szczepański, 1963, s. 76–77). Można zatem stwierdzić, że każda rola ma swój rdzeń, czyli to co jest bezwzględnie wymagalne, a obok tego pojawiają się wymagania peryferyjne, czyli uzupełniające. Według P. Sztompki rola społeczna to zbiór norm i wartości związanych z określoną pozycją społeczną, który przypisany jest do niej oraz wymagany od każdego zajmującego tę pozycję (Sztompka, 2005, s. 266). Z kolei zdaniem B. Szackiej „rolę społeczną określa się w odniesieniu do pozycji w dwojaki sposób. Powiada się, po pierwsze, że rola społeczna to zespół praw i obowiązków związanych z daną pozycją. Po drugie, że jest to schemat zachowania związanego z pozycją” (Szacka, 2003, s. 144–145). Inaczej jeszcze rolę społeczną określa J.H. Turner – uwzględnia w niej zachowanie poszczególnych jednostek w ramach pozycji społecznych w stosunku do siebie nawzajem, a także z uwzględnieniem norm i pozostałej kulturowej symboliki (Turner, 1998, s. 258). W dość jednoznaczny sposób zdefiniował rolę społeczną A. Gidens (2006, s. 51) – zwracając uwagę, że jej istotę stanowią społecznie konstruowane oczekiwania, które ma do spełnienia jednostka funkcjonująca w ramach konkretnej pozycji społecznej.

Zwracając uwagę na bardziej szczegółowe określanie koncepcji dotyczących ról społecznych przydatnych z punktu widzenia niniejszych rozważań, nie sposób pominąć jeszcze kilku koncepcji, zwłaszcza wyrażonej przez F. Znanieckiego. W teorii nazwanej przez wybitnego polskiego socjologa teorią osób społecznych, zajmuje się on społecznym aspektem osobowości ludzkiej, wyznaczanym zarówno przez jej środowisko społeczne, jak i przez jej własną działalność. Według niego każda jednostka w społeczeństwie odgrywa role społeczne, zajmuje pewne pozycje i wykonuje pewne funkcje w swoim społecznym środowisku. Każda pozycja obejmuje określone prawa i obowiązki, które w wielu przypadkach są związane z podobnymi funkcjami i pozycjami, przez to pozostają niezależne od jednostki. Jednak sposób, w jaki faktycznie człowiek realizuje i wykonuje funkcję społeczną wiążącą się z każdą pozycją, zależy wyłącznie od niego (Znaniecki, 2008, s. 18). Z socjologicznego punktu widzenia, według F. Znanieckiego, najistotniejszą kwestią w odniesieniu do jednostki jest jej społeczna pozycja i funkcje, które nie są przejawem jej natury, ale systemem kulturowym, który jednostka konstruuje z pomocą swojego otoczenia. Pewne wzory postępowania są najczęściej kopiowane z tzw. gotowych modeli (Znaniecki, 2008, s. 151–152).

Inspirujące są także ustalenia R. Parka. Badacz ten konstatuje, że właściwie każdy człowiek zawsze i wszędzie bardziej lub mniej świadomie odgrywa role. Są one związane z pozycjami, jakie

osoby zajmują w społeczeństwie. Według Parka istotny wpływ na role ma jaźń, która jest z tymi rolami związana w zakresie dopuszczalnym przez pozycje w strukturze społecznej. Koncepcje, które ludzie tworzą, kreując swój wizerunek, wydają się zależeć właśnie od ról, jakie odgrywają w społeczeństwie, oraz od statusu, jaki jest im przyznawany w związku z odgrywanymi rolami – to właśnie status nadaje uznanie jednostce ze strony społeczeństwa (Turner, 1985, s. 390–391). Zdaniem P. Bergera role w społeczeństwie, podobnie jak w teatrze, różnią się precyzją, z jaką wyznaczają dyrektywy dla aktorów. Co istotne, każda rola w społeczeństwie niesie z sobą pewną tożsamość, przy czym niektóre z tych tożsamości są powierzchowne i tymczasowe, jak to się dzieje w przypadku pewnych ról zawodowych, a inne są głębokie i prawie niemożliwe do zmiany (Berger, 2002, s. 93–94). Jeszcze inaczej jest u T. Parsonsa – tu ujęcie roli społecznej odwołuje się do struktury społecznej, opartej na układzie względnie stałych wzorów stosunków między jej poszczególnymi elementami składowymi (aktorami). Wobec tego wyróżnikiem działania społecznego jest to, że większość stosunków nie angażuje aktora jako byt całkowity, lecz jedynie wycinek jego działania. Ten aspekt właśnie nazywamy rolą, która jest jednocześnie ogniwem łączącym aktora ze strukturą społeczną (Parsons, 1972, s. 306). Na uwagę zasługują też spostrzeżenia A.V. Cicourela dostrzegającego problemy związane z używaniem pojęcia roli. Jego zdaniem, trudno powiedzieć, czym w ogóle jest wchodzenie w rolę i odgrywanie roli, jeżeli nie wyjaśni się, w jaki sposób – z perspektywy zarówno aktora, jak i obserwatora – dochodzi do rozpoznania statusów lub pozycji, do których odnoszą się role. Stoi też na stanowisku dotyczącym braku jasności co do tego, w jakiej mierze rozumienie zachowania określonego jako rola zależy od dokonywanej przez obserwatora klarownej analizy postrzegania odpowiednich norm przez rozpatrywanego aktora (Cicourel, 2006, s. 925). W końcu, w związku z tematem dalszych dociekań, należy stwierdzić, że z określonym statusem społecznym wiąże się nie jedna, lecz wiele ról i jest to zdaniem R.K. Mertona podstawowa cecha struktury społecznej. To strukturalne zjawisko zostało nazwane zestawem ról, czyli zespołem „zależności w rolach przypisanych jednostce ze względu na zajmowany przez nią status społeczny” (Merton, 2005, s. 142–143).

W związku z tym przyjmuje się, że zasadnicze cechy ról społecznych realizowanych w związku z pełnieniem funkcji istotnych publicznie wiążą się z ich konstruktywistycznym i pragmatycznym wymiarem. Co ważne, na ich konstrukcję wpływają nie tylko czynniki trwale je determinujące, ale również te, które pozornie są wyzwaniem sytuacyjnym. Okazuje się bowiem, że właśnie te elementy sprawiające wrażenie ulotnych okazują się w praktyce społecznej czymś znaczącym, a przez to wpływającym nie tyle na postrzeganie, co na interpretację istotnych cech. Badanie umożliwiające ustalenie zasadniczych wniosków dotyczących ról prezydentów polskich wielkich miast oparte zostało na analizie danych dotyczących kolejnych dwunastu miast, począwszy od najludniejszej Warszawy, do zamieszkiwanej przez blisko ćwierć miliona mieszkańców Gdyni.

Kreując prezydentów miast, uwzględniono ostateczne wyniki wyborów samorządowych z jesieni 2018 roku, które doprowadziły do wyłonienia listy prezydentów wcześniej określonych ośrodków miejskich. W końcu materiał badawczy objął postulowane kierunki działalności kandydatów wyrażane w programach wyborczych.

Tabela 1. Prezydenci miast istotnych ze względu na przedmiot badań

Miasto	Liczba mieszkańców	Prezydent (kadencja 2018–2023)	Komitet	Reelekcja
Warszawa	1 764 615	Rafał Trzaskowski	KKW Platforma i Nowoczesna – Koalicja Obywatelska	Wybrany po raz pierwszy
Kraków	767 348	Jacek Majchrowski	KWW Jacka Majchrowskiego – Obywatelski Kraków	Tak
Łódź	690 422	Hanna Zdanowska	KWW Hanny Zdanowskiej	Tak
Wrocław	638 586	Jacek Sutryk	KKW Platforma i Nowoczesna – Koalicja Obywatelska	Wybrany po raz pierwszy
Poznań	538 633	Jacek Jaśkowiak	KKW Platforma i Nowoczesna – Koalicja Obywatelska	Tak
Gdańsk	464 254	Paweł Adamowicz (zm. 14.01.2019)	KWW Pawła Adamowicza – Wszystko dla Gdańska	Tak
Szczecin	403 883	Piotr Krzyszek	KWW Piotra Krzyszka – Bezpartyjni	Tak
Bydgoszcz	352 313	Rafał Bruski	KKW Platforma i Nowoczesna – Koalicja Obywatelska	Tak
Lublin	339 850	Krzysztof Żuk	KWW Krzysztof Żuk	Tak
Białystok	297 288	Tadeusz Truskolaski	KKW Platforma i Nowoczesna – Koalicja Obywatelska	Tak
Katowice	296 262	Marcin Krupa	KWW Forum Samorządowe i Marcin Krupa	Tak
Gdynia	246 306	Wojciech Szczurek	KWW Samorządność Komitet Wojciecha Szczurka	Tak

Źródło: opracowania własne na podstawie danych PKW.

Tabela 2. Zasadnicze elementy programów wyborczych kandydatów, którzy objęli funkcje prezydentów wybranych miast

Prezydent miasta	Program wyborczy na kadencję 2018–2023
1	2
Warszawa R. Trzaskowski	<ul style="list-style-type: none"> – powołanie pełnomocniczki prezydenta ds. kobiet, poprawa stanu opieki zdrowotnej dla kobiet, w tym dostępu do ginekologa – rozwój metra – rozbudowa linii tramwajowych – rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych, stworzenie wspólnego systemu zarządzania tymi obiektami – nowe parkingi, zniesienie opłaty za abonament parkingowy na pierwszy samochód dla osób płacących w Warszawie podatki – zielone inwestycje (w tym stworzenie nowego parku nad Wisłą) – likwidacja pieców wysokoemisyjnych – budowa tanich mieszkań na wynajem oraz system dopłat do wynajmu w przypadku długiego oczekiwania na lokal komunalny
Kraków J. Majchrowski	<ul style="list-style-type: none"> – rozbudowa sieci Centrów Aktywności Seniora – program „Karta Krakowska” – zasiłek w wysokości 500 zł miesięcznie dla każdego niepełnosprawnego dorosłego – budowa ośrodka dla dorosłych z autyzmem – budowa nowych szkół, przedszkoli i żłobków – inwestycje w komunikację – zakup nowych niskopodłogowych tramwajów, budowa nowych linii tramwajowych oraz przystanków kolejowych, budowa parkingów – program „Łatanie na żądanie” – zgłaszanie dziur w ulicach do załatwienia – inwestycje w sprzęt i remonty szpitali – rozbudowa sieci monitoringu miasta

1	2
<p>Lódź H. Zdanowska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - „Plan dla dzielnic” – budowa i modernizacja infrastruktury drogowej, zmodernizowana komunikacja miejska, działania proekologiczne, budowa żłobków, przedszkoli i szkół oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych - budowa kolejnych tężni solankowych - remont domów opieki społecznej - program wsparcia seniorów, organizowanie profilaktyki zdrowotnej i aktywności seniorów - wsparcie przychodni lekarskich
<p>Wrocław J. Sutryk</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zakup 220 nowoczesnych ekologicznych autobusów miejskich oraz 120 niskopodłogowych tramwajów, budowa nowych tras tramwajowych - przeprowadzenie na dużą skalę remontów ulic i chodników, budowa 100 km nowych ścieżek rowerowych, budowa 40 parkingów P&R - remonty miejskich kamienic, program pomocowy dla mieszkańców korzystających z zasobu komunalnego - założenie nowych parków i terenów zielonych - osiągnięcie wysokich norm jakości powietrza – zminimalizować przekroczenie poziomu PM10 (nie więcej niż 35 dni w roku) - uruchomienie Wrocławskiego Budżetu Przedsiębiorczości i Innowacji - ulgi dla nauczycieli na usługi miejskie - zwiększenie liczby miejsc w żłobkach - program przeciwdziałania przemocy wobec kobiet - uruchomienie Wrocławskiego Funduszu Senioralnego, zwiększenie wsparcia dla osób po 65. roku życia – bezpłatne badania profilaktyczne, szczepienia przeciwko grypie, pogotowie gerontologiczne, powołanie rzecznika praw seniora i opiekuna - otwarcie 13 kolejnych Centrów Aktywności Lokalnej
<p>Poznań J. Jaśkowiak</p>	<ul style="list-style-type: none"> - budowa linii tramwajowych prowadzących do nowych dzielnic i osiedli - rozwój parkingów P&R przy węzłach komunikacyjnych na obrzeżach miasta - nowe buspasy usprawniające działania komunikacji miejskiej, budowa nowych przystanków wiedeńskich - budowa węzła Lutycka, 200 mln zł na budowę, modernizację i remonty chodników, budowa kładki pieszo-rowerowej między Berdychowem i Chwaliszewem - odnowienie Placu Kolegiackiego i Rynku Łazarskiego - kontynuacja i rozwój programu leczenia niepłodności metodą in vitro - budowa nowych żłobków, przedszkoli i szkół - wsparcie dla seniorów, w tym utworzenie Centrum Medycyny Senioralnej - budowa nowej siedziby Teatru Muzycznego, muzeum Powstania Wielkopolskiego i Centrum Szyfrów Enigma - modernizacja obiektów sportowych
<p>Gdańsk P. Adamowicz</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gdański Bon Żłobkowy, nowe miejsca w żłobkach - bezpłatne zajęcia dla każdego ucznia w gdańskich szkołach - usprawnienie komunikacji miejskiej – stworzenie nowych linii tramwajowych i autobusowych, nowe centra przesiadkowe - Gdańskie Centrum Aktywności Seniorów, Karta Mieszkańca SENIOR - utworzenie Gdańskiego Centrum Kontakt, tak aby sprawy urzędowe móc zgłaszać przez całą dobę, usługa „mobilnego urzędnika” - centra aktywności lokalnej w minimum 25 z 35 dzielnic - ponad 2,2 tysiące elektrycznych rowerów miejskich w miesięcznym abonamencie za 10 zł - pływalnie dostępne dla każdego mieszkańca, otwarcie nowego całorocznego lodowiska - całodobowy transport dla osób z niepełnosprawnością, zwiększenie miejskiego wsparcia dla tej grupy osób – w tym program „Gdańskie windy” - „zielony Gdańsk” – posadzenie 5 tys. nowych drzew i tworzenie niewielkich parków w każdej dzielnicy - budowa nowych mieszkań i remonty starej substancji lokalowej w zasobach miejskich, rewitalizacja podwórek - czyste powietrze bez smogu - program partnerstwa miasta z organizacjami pozarządowymi - bezpłatne posiłki dla osób w trudnej sytuacji w jadalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie

1	2
Szczecin P. Krzystek	<ul style="list-style-type: none"> - opieka – dotycząca osób z każdej grupy wiekowej i w zróżnicowanych sytuacjach życiowych, szpitale przyjazne pacjentom, Centrum Seniora - ekologia – powstanie Centralnego Parku na Prawobrzeżu, wymiana autobusów miejskich na ekologiczne – z napędem hybrydowym - rozwój – wsparcie edukacji – bezpłatne podręczniki szkolne dla uczniów, powrót miasta nad Odrę, modernizacja Międzyzdrza - „nowa jakość dla Śródmieścia” - inwestycje i biznes, nowe tereny inwestycyjne, budowa nowego stadionu i aquaparku, modernizacja infrastruktury komunikacyjnej, budowa nowej siedziby Teatru Współczesnego - demografia – wsparcie dla rodzin
Bydgoszcz R. Bruski	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój programu Bydgoskiej Karty Rodziny - rozwój programu budowy mieszkań - powiększenie terenu Bydgoskiego Parku Przemysłowego - stworzenie Bydgoskiego Centrum Targowo-Wystawienniczego oraz Bydgoskiego Inkubatora Przedsiębiorczości - dalsza rewitalizacja Śródmieścia - działania na rzecz utworzenia Uniwersytetu Medycznego w Bydgoszczy
Lublin K. Żuk	<ul style="list-style-type: none"> - budowa dworca metropolitarne - wprowadzenie Lubelskiej Karty Mieszkańca - budowa nowego stadionu żużlowego - rozbudowa terminalu odlotów na lotnisku w Lublinie - unowocześnienie taboru komunikacji miejskiej - utworzenie centrum wczesnej interwencji i rozwoju dziecka - bezpłatna komunikacja miejska dla osób powyżej 65. roku życia - zwiększenie środków na projekty w ramach budżetu obywatelskiego - budowa stacji ładowania dla aut elektrycznych - program walki z dopalaczami - wydatkowanie co najmniej 1 mln zł rocznie na wymianę pieców w celu walki ze smogiem - rewitalizacja wybranych rejonów miasta
Białystok T. Truskolaski	<ul style="list-style-type: none"> - praca – wspieranie tworzenia miejsc pracy w ramach Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, przygotowania nowych gruntów inwestycyjnych, powiększenie specjalnej strefy ekonomicznej, wsparcie szkolnictwa zawodowego - przyjazne miasto – powiększenie i modernizacja targowiska miejskiego oraz targowisk osiedlowych, inwestycje w zakresie komunikacji miejskiej, utwardzenie pasa startowego na sportowym lotnisku obsługującym małe samoloty - rodzina – budowa i modernizacja sieci żłobków i przedszkoli, usprawnienie obsługi mieszkańców, karta rodzinna - edukacja – modernizacja szkół - kultura – rozwój bibliotek, wsparcie kultury amatorskiej
Katowice M. Krupa	<ul style="list-style-type: none"> - transport – szybciej, lepiej, taniej - zielen na wyciągnięcie ręki w każdej dzielnicy - sport i edukacja dla dobrego startu naszych dzieci - tu opłaca się mieszkać i meldować - Katowice miasto dla NGO - młodzi duchem – Katowice 60+ - zdrowe i sprawne Katowice - ekologiczna r/ewolucja - miasto z kulturą - Katowice – kopalnia startupów

1	2
Gdynia W. Szczurek	<ul style="list-style-type: none"> - dobre życie w dzielnicach - rodzina w centrum uwagi - mieszkania - transport - środowisko naturalne - rewitalizacja - opieka zdrowotna i profilaktyka - smart city – różne funkcjonalności karty mieszkańca oraz uniwersalne internetowe miejsca obsługi mieszkańca - nowe żłóbki, przedszkola i szkoły, finansowanie dodatkowych godzin nauczania (w tym matematyki i pływania), specjalistyczne programy przeciwdziałające cyberprzemocy i fonoholizmowi - Gdynia morska i przemysłowa - inwestycje w sferze umożliwiającej rozwój sportu amatorskiego oraz wsparcie aktywności w zakresie rekreacji - wsparcie kultury – w tym bibliotek i mediotek - centra życia społecznego umożliwiające aktywizację seniorów oraz integrację środowisk osiedlowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów wyborczych oraz stron internetowych: demagog.org.pl, mamprawowiedziec.pl.

Podsumowanie

Odnosząc się do powyższego zestawienia, można przyjąć, że kandydaci na urząd prezydenta miasta, którzy uzyskali ten mandat w zeszlórocznych wyborach samorządowych, kreują właściwe sobie role. Stanowią grupę osób aktywnych politycznie, które podejmują w naturalny sposób autentyczne wyzwania związane z ich samorządowym umocowaniem. Właśnie takich liderów potrzebują partie polityczne, stąd to ich zabiegi mają na celu nadawanie pretendentom do urzędu etykiet związanych z przynależnością do konkretnego ugrupowania. W ten sposób kandydaci wcześniej niezależni wpisywani są w kontekst partyjny. Dotyczy to np. prezydenta Jacka Jaśkowiaka, który podczas pierwszej elekcji był właśnie kandydatem niezależnym, aby w kolejnej funkcjonować już jako członek partii kandydujący z listy Koalicji Obywatelskiej. Wybory samorządowe są dobrym momentem, by poszczególne frakcje mogły podtrzymać swój wizerunek – podmiotów znaczących zarówno w sferze ogólnokrajowej, jak regionalnej i lokalnej. Poszczególni kandydaci mogą stanowić w tej partyjnej optyce narzędzia służące do integracji elektoratu oraz innych zabiegów istotnych w pragmatyce marketingu politycznego.

Analizując rolę, jaką odgrywiają prezydenci wielkich miast, warto uwzględnić, że może ona zostać zinterpretowana w zależności od przyjętej optyki, tak więc inaczej będzie postrzegana w wymiarze elementarnym – miejskim, komunalnym, odmiennie zaś z perspektywy polityki krajowej. W tym pierwszym przypadku, biorąc pod uwagę przedstawione dane, należy zauważyć, że prezydenci kreują rolę podmiotów odpowiedzialnych za wizję miasta oraz zarządzanie nim. Stąd też istotna może się okazać kwestia, czy mamy do czynienia z kandydatem obejmującym swój urząd po raz pierwszy, czy też wchodzącym w etap kolejnej kadencji, a także czy obecny program jest spójny z wcześniej wytyczoną strategią. W przypadku zarządzania miastem kryteriami pozwalającymi na ustalenia skuteczności tego procesu są nie tylko wskaźniki ekonomiczne, ale, co istotne, opinie mieszkańców. To oni podczas sondażu, czy kolejnych wyborów, oddając głos na kandydata, tym samym obdarzają go zaufaniem.

Role związane z byciem gospodarzem, przywódcą i liderem społeczności dobrze korespondują z pragmatycznymi postulatami, których realizacja może wskazywać na podejmowanie użytecznych rozwiązań (Por. Bendyk, 2019, s. 18–22; Sielski, 2012, s. 51 i n.; Kasiński, 2015, s. 161 i n.). W nawiązaniu do wcześniejszych uwag Barbera można potwierdzić, że to właśnie burmistrzowie, a także prezydenci miast podejmują się działań, które w sferze polityki ogólnokrajowej pozostają mgławicowym projektem. Chodzi tu np. o działania w sferze ekologii – ograniczanie emisyjności starych mechanizmów napędowych środków komunikacji miejskiej, czy też przestarzałych, niewydajnych palenisk. Istotne jest podejmowanie konkretnych aktywności w odniesieniu do poszczególnych grup mieszkańców miast – zarówno w zakresie polityki pronatalistycznej, jak i senioralnej. Wszyscy wymienieni prezydenci deklarują stałe zaangażowanie w sferze edukacji na wszystkich jej etapach. Ważny aspekt działania prezydentów miast to realizacja różnych działań na rzecz kreowania i pobudzania aktywności w sferze zatrudnienia i rozwoju nowych technologii, promocja przedsiębiorczości. Oczywistym polem aktywności są też działania w sferze komunalnej infrastruktury, w tym komunikacyjnej, a także dotyczącej rekreacji, kultury i sportu.

Ustalając, z ogólnokrajowej perspektywy, rolę prezydentów wielkich miast, trzeba brać pod uwagę nie tylko procesy lokalne, lecz także dostrzegać wymiar globalnych zmian cywilizacyjnych. Miasta nie są jednostkami zamkniętymi i osadzonymi w swym partykularyzmie. Tworzą rozmaite sieci – zmienia się ich forma, ale treść związana z kooperacją stanowi zbiór tradycyjnych modeli działania. Kształtuje się nowy model miejskości, jego elementem jest otwartość, relacyjność, kosmopolityczność, wielokulturowość, współzależność, wybór tożsamości czy mobilność (Barber, 2014, s. 86–87). Wartości te mogą wpływać w bezpośredni sposób na kształtowanie ról odgrywanych przez wspomnianych prezydentów. Mogą oni działać jako agenci zmian społecznych, pełnić funkcje istotne w procesach modernizacyjnych, które wciąż trudno jest podejmować politykom partyjnym zaangażowanym w politykę ogólnokrajową, obciążoną ideologiczno-stereotypowymi ograniczeniami, czyniącymi ją anachroniczną i oderwaną od konkretnego kontekstu.

Bibliografia

- Barber, B.R. (2014). *Gdyby burmistrzowie rządili światem. Dysfunkcyjne kraje, rozkwitające miasta*. Warszawa: Muza SA.
- Bendyk, E. (2019). Nowi mieszkańcy. *Polityka. Niezbędnik Współczesny, 1*.
- Berger, P. (2002). *Zaproszenie do socjologii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Beyme, K. (2005). *Współczesne teorie polityczne*. Warszawa: Scholar.
- Cicourel, A.V. (2002). Procedury interpretacyjne i reguły normatywne w procesie negocjacji statusu roli. W: A.J. Kania, L.M., Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski (red.), *Współczesne teorie socjologiczne t. 2* (s. 909–937). Warszawa: Scholar.
- Dybel, P., Wróbel, S. (2008). *Granice polityczności. Od polityki emancypacji do polityki życia*. Warszawa: Fundacja Aletheia.
- Giddens, A. (2006). *Socjologia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kasiński, M. (2015). Kształtowanie roli i demokratyczna odpowiedzialność wójta, burmistrza i prezydenta miasta jako lokalnego przywódcy (aspekty prawne i polityczne). *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Iuridica, 74*, 161–187.

- Kubicki, P. (2016). *Wynajdywanie miejskości. Polska kwestia miejska z perspektywy długiego trwania*. Kraków: Nomos.
- Merton, R.K. (2005). Zestawy ról, zestawy statusów społecznych i sekwencje statusów społecznych w czasie. W: P. Sztompka, M. Kucia (red.), *Socjologia. Lektury* (s. 142–153). Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Parsons, T. (1972). *Szkice z teorii socjologicznej*. Warszawa: PWN.
- Raport wybory 2018*. Pobrane z: <http://demagog.org.pl/wyborysamorzadowe> (20.03.2019).
- Sielski, J. (2012). Przywódcy i liderzy samorządowi (lokalni). W: J. Mizgalski, J. Sielski (red.), *Samorząd miejski i jego elity* (s. 50–64). Częstochowa: Wydawnictwo AJD.
- Skarżyński, R. (2011). *Mobilizacja polityczna*. Warszawa: Elipsa.
- Socha, R. (2019). Zamach. *Polityka*, 16–22 stycznia.
- Sylwetki samorządowców*. Pobrano z: <https://mamprawowiedziec.pl> (20.03.2019).
- Szacka, B. (2003). *Wprowadzenie do socjologii*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- Szacki, W. (2018). Co wyszło z urny. *Polityka*, 24–29 października.
- Szczepański, J. (1963). *Elementarne pojęcia socjologii*. Warszawa: PWN.
- Sztompka, P. (2005). *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Turner, J.H. (1998). *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowania*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym. Dz.U. 2019, poz. 506, tj.
- Wybory samorządowe 2018*. Pobrane z: <https://wybory2018.pkw.gov.pl> (18.03.2019).
- Znanięcki, F. (2008). *Metoda socjologii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.